

USAID | **УКРАЇНА**
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: КРОК ЗА КРОКОМ

СПІЛЬНЕ ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком»

Київ – 2015

ПРО ПРОЕКТ

Інклюзивна освіта, або створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами в системі загальної освіти, є не тільки проявом демократичності українського суспільства, яке має забезпечувати права своїх громадян, а й міжнародним зобов'язанням, пов'язаним з ратифікацією Україною Конвенції ООН «Про права людей з інвалідністю». У статті 24 «Освіта» цієї конвенції зазначено, що держави-члени конвенції повинні впроваджувати інклюзивну освіту на всіх рівнях системи освіти.

Останнім часом чимало змін здійснено на цьому шляху як на рівні законодавства, так і на рівні практики: внесені зміни в основні Закони України про розвиток і впровадження інклюзивної освіти; створені умови для навчання дітей і молоді з особливими освітніми потребами на базі багатьох дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладів, здійснюється підготовка педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища тощо. Водночас, багато викликів усе ще постає на цьому шляху: брак ресурсів, досвіду, розуміння основних переваг цієї нової філософії освіти.

Саме для вирішення основних викликів, пов'язаних із забезпеченням одного з основних прав кожної людини – права на освіту, був створений проект «Інклюзивна освіта: крок за кроком», який запроваджувався впродовж 2013–2015 років Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку – USAID. Загальною метою проекту було покращення умов для отримання освіти дітей з особливими освітніми потребами дошкільного й молодшого шкільного віку шляхом відкриття інклюзивних ресурсних центрів, створених для забезпечення підтримки батьків дітей з особливими потребами та педагогів, які працюють з ними.

Такі інклюзивні ресурсні центри (ІРЦ) були створені на базі психолого-медико-педагогічних консультацій у містах Вінниця, Київ, Рівне, Черкаси, а також на базі Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка. Створені ІРЦ надають методичну, інформаційну, консультаційну підтримку батькам дітей з особливими потребами та педагогам, які працюють із цими дітьми, а також обстоюють права цих дітей та їхніх батьків.

*Наталія Софій,
Директор Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»*

«Для того щоб виростити дитину, потрібне ціле село»

Африканське прислів'я

Співпраця потребує бажання та готовності ділитись відповідальністю та робити відповідний внесок у навчальний процес. Успішне створення команд базується на взаємній повазі, довірі, готовності до спільного планування, а також спільній філософії.

Оскільки до загальноосвітніх класів залучається все більше учнів з особливими потребами, зростає потреба у співпраці між педагогами інклюзивних класів, спеціальними педагогами та іншими фахівцями. Розуміння ефективних способів установавання взаємовідносини співпраці допомагає вчителям загальноосвітніх навчальних закладів задовольняти потреби учнів з особливими потребами.

Переваги спільного викладання

- Обмін методами викладання сприяє підвищенню рівня педагогічної майстерності обох учителів.
- Присутність на уроці двох учителів означає, що більше дітей можуть отримати індивідуальну допомогу.
- У разі відсутності одного з педагогів запланований урок усе одно відбудеться й немає потреби замінювати його іншим.
- Спеціальний педагог краще оволодіває матеріалом навчальних дисциплін і завдяки цьому може більш ефективно будувати свою роботу з учнями під час занять корекційного спрямування.
- Учитель інклюзивного класу збагачує свій методичний запас за рахунок спеціальних навчальних стратегій і в подальшому застосує їх у самостійній роботі на інших уроках.

ЩО ТАКЕ СПІЛЬНЕ ВИКЛАДАННЯ?

Спільне викладання – це така організація навчання у класі, коли спеціалісти (учитель і спеціальний педагог чи асистент учителя) разом здійснюють викладання в різноманітній за складом групі учнів (серед яких є діти з особливими освітніми потребами) в єдиному фізичному просторі (класі). Цей спосіб використовується як для задоволення потреб окремих учнів, так і для покращення ефективності викладання в цілому, для всіх школярів

Учитель у загальноосвітній школі
(випадково почуто у вестибюлі):

**«Мені якось довелося працювати
із спеціальним педагогом у класі...
але, здається, із цього нічого
путнього не вийшло!»**

Спільне викладання

передбачає участь не менше

двох педагогічних працівників, які спільно викладають і є рівноправними колегами, мають однакову професійну підготовку, а значить, можуть бути справжніми партнерами в навчальному процесі. Основою спільного викладання є загальноосвітня навчальна програма, яку можуть видозмінити в інтересах окремих учнів.

Наразі ще не всі вчителі готові до спільного викладання, утім їхнє бажання бути результативними у своїй педагогічній діяльності, налаштованість на використання інноваційних підходів спрямовують їх пошуки саме в царину спільного викладання. Така організація навчання у класі може допомогти педагогам досягти значних результатів, сприятиме прогресивному розвитку кожного учня, забезпечить емоційний комфорт як учнів, так і вчителів.

Утім, як завжди, при появі будь-якої нової освітньої парадигми виникає чимало перешкод, зокрема: недостатній рівень підготовки вчителів до спільного викладання, відсутність належної підтримки адміністрації, труднощі при розподілі повноважень між учителями та ін.

Умовою добре організованого спільного викладання є готовність обох спеціалістів разом планувати навчальний процес, узгоджувати свої дії у процесі викладання та оцінювання, розподіляти обов'язки під час підготовки дидактичного матеріалу. Для успішного спільного планування, викладання та оцінювання варто взяти до уваги поради, наведені нижче.

КРОКИ У СПІЛЬНОМУ ВИКЛАДАННІ

1. Не бійтесь почати.

Ситуація в освітній галузі складається таким чином, що інклюзивне навчання поступово набуває дедалі більше значення, отже, питанню спільного викладання приділяється більше уваги. Переважну більшість проблем, що виникатимуть під час спільного викладання, можна контролювати й упереджати.

Для початку спитайте в колег, які вже практикують спільне викладання, про особливості його організації, можливі переваги, труднощі та способи їх подолання. Відвідайте їхні уроки та безпосередньо ознайомтесь із практиками викладання двох учителів у одному класі. Придивіться до своїх колег, можливо, когось із них ви бачите в подальшому своїм партнером у спільному викладанні. Якщо ви переконані, що вам конче потрібний другий учитель у класі, – запропонуйте ідею спільного викладання своєму керівництву.

2. Обговоріть питання спільного викладання із заступником директора з навчальної роботи або директором школи.

Обґрунтуйте необхідність такого способу викладання у вашому класі, розкажіть, як саме ви його бачите і які додаткові ресурси вам потрібні. Запропонуйте їм статті, посібники, що роз'яснюють методику спільного викладання, та обговоріть ваше бачення та конкретні потреби. Керівництво може позитивно відреагувати на переконливу аргументацію й допомогти ввести посаду спеціального педагога у штатний розклад, надати додаткові матеріали, ресурси, удосконалити розклад тощо. Продумайте, що вам найперше потрібно, і повідомте про це адміністрації.

3. Підвищуйте свій професійний рівень у питаннях спільного викладання.

Використовуйте для цього всі можливості: семінари та тренінги за місцем роботи, відвідування відкритих уроків, ознайомлення з вітчизняною та зарубіжною літературою, проходження тематичного курсу в інституті післядипломної освіти, ресурси в Інтернеті ті ін.

Добре, коли питанням підвищення професійної компетентності будуть одночасно опікуватись обидва партнери зі спільного викладання. Бажано, аби питання про способи співпраці вчителів в інклюзивному класі, зокрема про стратегії викладання, індивідуалізації та диференціації, оцінювання стали предметом спільного обговорення всіх учителів на педагогічних нарадах.

4. Вибудуйте власну стратегію співпраці.

Налаштуйтеся на діалог, взаємодію, підтримку. Однією з типових помилок спільного викладання є прагнення обох учителів повністю контролювати себе і свого партнера. Складається враження, що жоден не хоче поступитися своєю «валентністю» і «впустити» іншого в зону свого контролю. Насправді, варто продемонструвати поступливість і готовність прийняти іншого як повноцінного партнера та разом вибудовувати навчальний процес у класі. Повинні стати звичними обговорення, поради, дружні суперечки. Обидва вчителі мусять підходити до таких нових взаємин з бажанням трохи зменшити власний контроль, натомість надати додаткові можливості своєму партнеру й разом досягти прогресу.

5. Учителі мусять демонструвати спільну відповідальність та ентузіазм.

Імена обох учителів треба розмістити на дверях і на стіні класу. Усі зустрічі з родинами учнів, листування (якщо воно є) повинні відображати участь обох учителів, які працюють разом. Партнерам з викладання не бажано у присутності батьків і дітей сперечатись між собою.

6. Підготуйте клас до спільного викладання.

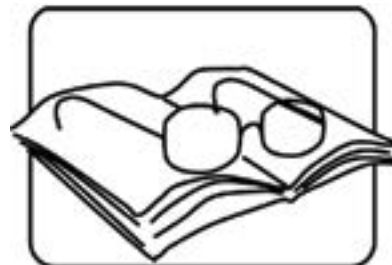
Так само як ви готуетесь до спільної роботи в команді, намагайтесь підготувати учнів з особливими потребами та учнів з типовим розвитком до початку роботи в інклюзивному оточенні. Відомо, що спільне викладання – це не єдиний ефективний підхід і, можливо, не найкращий спосіб навчання для всіх дітей. Обміркуйте, для яких саме учнів перебування у класі зі спільним викладанням буде найбільш корисним, а потім розробіть стратегію підготовки цих дітей до такого переходу. Розкажіть іншим дітям класу про зміни, які їх очікують у зв'язку з появою ще одного вчителя. Акцентуйте увагу на перевагах і додаткових можливостях.

Обговоріть питання спільного викладання з батьками, з'ясуйте, у чому вони бачать переваги для своїх дітей у навчанні зі спільним викладанням, які послуги та адаптацію треба провести у класі для забезпечення успішного навчання всіх учнів.

У подальшому тримайте постійний зв'язок з батьками учнів: телефонуйте, запрошуйте на зустрічі, пишіть листи чи тримайте зв'язок через Інтернет. Важливо, щоби батьки зрозуміли, що у класі працюватимуть два добре підготовлених фахівці, які будуть рівноправно брати участь у плануванні, навчанні та оцінюванні всього класу. Одночасно визначтеся зі своїм партнером, якою саме буде роль кожного при контактах з батьками (можливо, це буде рівноцінна участь).

7. Діліться новинами з колегами.

Переконайтеся, що всі працівники школи знають про вашу інновацію – спільне викладання у класі. Колеги повинні зрозуміти, що у вашому класі рівноцінно працюють два вчителі, тобто обидва мусять бути постійно присутніми на уроках. Постійна присутність у класі обох є так само важливою, як і рівноцінність їх внеску в навчальний процес.

Не зважайте, якщо інколи виникає необхідність перебувати за межами класу, наприклад, для збору інформації про розробку індивідуальної програми навчання, заміну в іншому класі або зустріч з батьками. Варто прагнути до мінімізації таких ситуацій та зосередження зусиль на організації навчального процесу у класі.

Такий підхід сприятиме тому, що учні будуть сприймали обох учителів рівноцінно, як «справжніх учителів», і не буде зневажливого ставлення до одного з них, як до «тимчасового», «другорядного».

8. Пізнавайте один одного.

Переконайтеся, що зі своїм партнером ви обговорили різні питання організації навчання у класі та специфіку вашої роботи, з'ясували бачення кожного із ключових моментів організації життя класу. Можна навіть розробити питання для невеликої анкети, куди внести позиції про очікування від учнів, основних правил роботи у класі, переваг у виборі методів навчання, особливостей оцінювання сильних і слабких сторін школярів, потенційних обов'язків у якості співучителя – а потім порівняти та обговорити відповіді обох. Щире й відкрите обговорення різних аспектів діяльності допоможе в подальшому уникнути особистісних конфліктів та інших непорозумінь.

9. Діліться з партнером власними ресурсами.

Не шкодуйте для свого співучителя (асистента) нічого з того, що стало вашим духовним і матеріальним надбанням.

Продемонструйте готовність ділитись інформацією, дидактичними матеріалами; давайте поради, підказуйте.

Покажіть місце, де зберігається наочний і роздавальний матеріал, видайте ключі для вільного доступу. Покажіть усім своїм ставленням, що ви приймаєте свого колегу як рівноправного партнера, з яким ви разом організуєте освітній простір.

10. Відповідально поставтесь до процесу планування.

Спільне планування – це найважливіша складова спільного викладання. Під час планування у фокусі уваги повинні бути навчальний зміст, методи і прийоми навчання, роздавальний матеріал, необхідні адаптація та модифікація – усе, що може допомогти учням засвоїти навчальну програму. Спільне планування допомагає інтегрувати підходи спеціальної та загальної освіти, а саме: навчальний зміст, педагогічні підходи, процеси індивідуалізації та диференціації. Варто визначитися з часом і місцем для планування (можна виділити якийсь постійний день і зручний для обох час). Командам, які здійснюють спільне викладання, слід зустрічатись не менше одного разу на тиждень для роботи над планом (45–60 хвилин). Досвідчені команди можуть упоратись із плануванням упродовж 10 хвилин. Тут доречним буде правило: «краще перепланувати, ніж недоплачувати». Доцільно розробити спеціальні схеми для планування, де відображати види робіт та участь кожного. У процесі спільного планування значне місце повинно посідати обговорення навчальних результатів окремих учнів. Детальне обговорення навчальних стратегій варто перенести на кінець зустрічі, коли головні питання вже будуть вирішені.

ПЕРЕВАГИ СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ

11. Зосередьте увагу на тому, у чому ви сильніше.

Якщо відчуваєте певні труднощі – звертайтеся по допомогу один до одного. Добре знання сильних і слабких сторін один одного є обов'язковою умовою успішного спільного викладання. Обговоріть зі своїм партнером, що кожному з вас більше підходить: бути ведучим чи «другою скрипкою», якою бачиться роль кожного у плануванні, які способи використовуються для регулювання дисципліни у класі та ін. Добре, коли корекційні педагоги намагаються підвищити свою компетентність у навчальних предметах, методиках викладання та оцінювання, а загальноосвітні вчителі з бажанням діляться своїми знаннями змісту, методів навчання та освітніх стандартів. Відповідно, корекційні педагоги можуть зробити свій внесок у розвиток професійної компетентності вчителів загальноосвітніх шкіл, зокрема у стратегіях індивідуалізації та модифікації навчального змісту для учнів, які відчувають певні труднощі.

Одна з найсуттєвіших переваг спільного викладання – можливість розподіляти відповідальність, внески, навантаження й успіх!

12. «Усі діти наші».

Часто буває так, що вчителі ніби розподіляють дітей у зоні свого впливу, і тоді кожний з них концентрує увагу насамперед на «своїх» (корекційний педагог/асистент уважний до дітей з особливими освітніми потребами, а вчитель класу – до дітей з типовим розвитком). Утім, це не кращий спосіб організації навчання у класі. Успішне спільне викладання можливе за умови, коли педагоги ставляться з однакою увагою до всіх дітей, як до дітей з особливими освітніми потребами, так і до їхніх однолітків.

Не бажано фокусуватись виключно на певній категорії учнів і реалізації індивідуальних програм розвитку лише окремих дітей; треба допомагати всім, хто цього потребує.

Доказом рівноцінного ставлення до всіх дітей класу є повноцінне залучення всіх, і дітей з особливими потребами зокрема, у життя класу. Важливо, щоб жодна дитина у класі не була лише номінально присутньою, залишаючись фактично за межами життя класу.

Свідченням повноцінного залучення є участь школярів у всіх заходах, активність на перервах, здатність відстоювати свої інтереси, позитивний емоційний настрій.

Якщо на уроках використовуються активні методи навчання, зокрема діти працюють у підгрупах, використовуються дослідницькі методи, активізується рефлексія, діти з особливими потребами не тільки ефективно навчаються самі, а й мають змогу підтримати своїх однокласників у навчанні.

13. Виробіть разом зрозумілі правила. Насамперед треба узгодити загальні організаційні питання. Наприклад: хто з дітей класу має особливі освітні потреби, які види підтримки їм необхідні, як часто здійснюватиметься спільне викладання, в якому приміщенні це буде відбуватись тощо.

Далі треба домовитися про низку питань організаційного, педагогічного та дидактичного характеру. Наприклад: як реагувати на порушення дисципліни, як ставитись до пропусків дітьми занять, як розподілити обов'язки при підготовці дидактичного матеріалу, як контролювати поведінку дітей під час перерв, як вибудовувати взаємодію у класі під час уроку та інше.

На особливу увагу заслуговують питання оцінювання учнів (часто це є зоною конфлікту між учителями-партнерами). Перед початком семестру вчителям слід обговорити різноманітні варіанти оцінювання й визначити найкращі. Важливо з'ясувати ці моменти до початку спільної роботи, оскільки необхідно максимально уникати розбіжностей.

Окремо обговоріть питання, що стосуються навчального змісту, навчальної програми, навчального плану та індивідуальної програми розвитку школярів, які мають особливі освітні потреби.

Зазвичай загальноосвітні педагоги в цих питаннях беруть на себе роль лідера при розподіленні змісту, а спеціальні – у наданні індивідуальної інформації щодо учнів з особливими потребами. Ще до початку спільного викладання обидва вчителі повинні уявляти навчальний зміст, особливості індивідуальних програм розвитку окремих дітей, варіанти адаптації та модифікації та ін.

Радимо виробити й таке організаційне правило: завжди розпочинати урок у присутності обох учителів! Це задасть належний тон усьому уроку, продемонструє високу відповідальність обох учителів.

ПІД ЧАС СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ

14. Розвивайте соціальні навички школярів.

Наявність спільних соціальних навичок – надзвичайно важлива умова для того, щоб забезпечити ефективну навчальну та особистісну взаємодію, налагодити приязні міжособистісні взаємини. Так само як діти мають неоднаковий рівень розвитку, вони володіють і різними соціальними навичками. У деяких школярів відсутні навіть базові соціальні навички, що унеможлиблює спілкування з однолітками й, відповідно, провокує подальші проблеми поведінки. Спільне викладання є хорошою нагодою змодельовати навички спілкування, взаємодії, прихильності дітей один до одного.

Своєю поведінкою, реакціями ви можете показати учням, що у класі всі мають рівні права, кожен може вільно висловлюватись, інколи погоджуватись або ні. Розвиваючи соціальні навички дітей, педагоги мають одну мету: підвищення ефективності участі дітей у навчальному процесі.

Буває, що між дітьми виникають конфлікти, непорозуміння. У таких випадках особливу вагу набуває позиція вчителів – їхнє вміння вислухати різні сторони, готовність до підтримки вразливішої сторони та намагання уникати санкцій. Учителі можуть використати кожний момент уроку для формування в дітей соціальних навичок. Наприклад, у процесі виконання навчального завдання у групі вчителі помітили, що учні забувають дякувати, перепрошувати, нечемно поводитись один з одним. Школярам пропонують (додатково до оцінки своїх академічних успіхів) оцінити, наскільки добре вони володіють навичками спілкування та взаємодії. Це допомагає сконцентрувати увагу дітей на особливостях їхніх взаємин, а відтак і покращити їх.

15. Подбайте про хороший настрій і позитивні емоції на уроці.

Надзвичайно важливим є створення позитивної атмосфери для всіх учнів – радості, взаємодопомоги та підтримки. Диференційоване викладання, переконлива мотивація, ігри – усе це допомагає зробити урок цікавішим. Зробіть сміх і жарти обов'язковою складовою занять у вашому класі. Сміх знижує стрес і може допомогти закодувати вивчене. Поміркуйте про використання на уроці мультфільмів, відеофільмів, кросвордів, головоломок, шарад та ін. Звісно, двом учителям значно легше разом розробити цікавий урок для дітей: залучити активні методи навчання, продумати систему мотивацій, розробити ігри та вправи, що максимально забезпечать залучення дітей. По завершенню уроку варто спитати в дітей та один одного: чи цікаво було дітям на уроці, чи одержали вони натхнення й енергію. Немає нічого гіршого, ніж нудний урок!

16. Вивчайте дітей.

Найкращим способом для цього є спостереження, мета яких – визначення схильностей, інтересів, умінь, потреб кожної дитини; оцінка процесу розвитку дитини впродовж деякого часу; визначення необхідності змін у середовищі. Спостереження за іграми та діяльністю дітей дають педагогам змогу з'ясувати, чи задовольняють потреби дітей навчальні матеріали та організація навчального середовища. Спостереження допомагають зрозуміти, чи не потребують діти якоїсь спеціальної допомоги. Наявність двох учителів у класі дає змогу зібрати об'єктивні дані про досягнення та проблеми учнів, особливості їхньої поведінки, актуальні потреби.

Оцінювання на основі навчального плану, поточні та підсумкові контрольні роботи, виконані домашні завдання, творчі роботи учнів – уся ця інформація може продемонструвати успіх або його відсутність і є наслідком успішної роботи команди спільного викладання. Упевніться в тому, що, збираючи інформацію, ви працюєте єдиною командою та приймаєте рішення на основі об'єктивних даних, а не суб'єктивної оцінки думки чи емоцій. Найкращим ресурсом для збору конкретних даних про діяльність спільного викладання є система спостереження. Домовтеся зі своїм партнером у спільному викладанні, які дані важливі для вас, яким чином будуть збиратись дані і хто буде займатися процесом збору.

17. Намагайтесь чітко пояснювати навчальний матеріал, організуйте ґрунтовну роботу над його змістом.

Використовуйте специфіку організації експліцитного навчання: підсилюйте цінність окремих складових змісту, проводьте паралелі між навчальним матеріалом, добре знайомим учням, і новим, демонструйте взаємозв'язок між навчальним матеріалом і реальним життям. Подавайте матеріал поетапно (покроково), відповідно до теми уроку, моделюйте та/або демонструйте кожний складовий елемент. У навчанні нових навичок більшості учнів необхідна візуальна демонстрація способу виконання (серія кроків), щоб діти могли його застосувати і виконати завдання.

Постійно використовуйте різні способи та варіанти повторення матеріалу. Відомо, що повторення сприяє запам'ятовуванню. Такий підхід корисний для всіх учнів, а не тільки для школярів з особливими освітніми потребами.

Навчайте школярів ефективних навчальних стратегій, щоби в подальшому вони могли осмислено підходити до виконання будь-яких навчальних завдань і бути при цьому успішними. Серед них: зосередження уваги на навчальному змісті, виокремлення завдання, продумування способів виконання та їх апробація, перевірка виконаного. Ці методи успішно застосовуються в навчанні дітей з порушеннями когнітивного розвитку, школярів, які мають труднощі в реалізації власних навчальних умінь. Навчання стратегій або вміння вчитись має на меті полегшити розуміння, організацію та запам'ятовування інформації.

Для учнів з особливими освітніми потребами використовуйте особливу стимуляцію, щоб допомогти їм зосередитись на сприйнятті матеріалу та виконанні завдань. Для результативного навчання вони потребують повноцінного задоволення різних потреб: візуальних, аудіальних, кінестетичних, процесуальних і поведінкових. Такою стимуляцією можуть стати використання адаптованих видів завдань, об'єднання учнів у підгрупи, ігрові методи. Присутність двох учителів у класі допоможе повноцінно реалізувати ці плани.

18. Систематично проводьте моніторинг прогресу навчальних досягнень учнів.

Це повинно допомогти вчителям-партнерам правильно організувати навчальний процес для усіх учнів, у тому числі й учнів з особливими потребами. Суть такого моніторингу полягає в тому, що передбачається проведення коротких перевірочних завдань (зазвичай від 1 до 5 хв.) один або кілька разів на тиждень. Кожний міні-тест проводиться з усіма учнями. На підставі результатів цих міні-тестів педагоги можуть визначити темп та якість просування кожного учня. Окрім цього педагоги одразу отримують уявлення про те, наскільки успішно працюють усі учні, як вони сприймають навчальний процес і чи треба вносити зміни. Якщо розмістити опорні точки моніторингу успіхів учня вздовж кривої, то можна побачити темп його просування до мети і те, скільки часу йому ще потрібно для її досягнення.

Міні-тести зазвичай використовуються в початкових класах для контролю таких навичок, як читання, письмо, лічба, а також для моніторингу базових навичок учнів на рівні середньої школи з української мови, природничих і суспільних наук, математики.

Перевагами міні-тестів є те, що вони ґрунтуються на змісті навчальної програми; їх легко проводити й оцінювати; вони не потребують багато часу; результати тестування можна використовувати для покращення успішності навчання учнів; це більш об'єктивні рішення – учителі приймають рішення на основі цифр, а не здогадок.

19. Розробляйте спільно та разом з командою (заступник директора з навчально-виховної роботи, учителі, асистент учителя, психолог, спеціальний педагог, батьки або особи, які їх замінюють) індивідуальну програму розвитку.

Індивідуальна програма розвитку (ІПР) допомагає педагогічному колективу навчального закладу пристосувати навчальне середовище до потреб дитини, визначити індивідуальні навчальні цілі та завдання відповідно до типових навчальних планів і програм, ураховуючи індивідуальні особливості дітей.

Практикуючи спільне викладання, учителі можуть застосовувати таке планування не тільки для учнів з особливостями психофізичного розвитку, а й тих, які мають певні тимчасові труднощі в навчанні, обдарованих школярів, дітей, які не володіють мовою викладання, та ін.

Треба сприймати кожного учня як індивідуума та віднаходити той вид підтримки, який допоможе йому бути успішним.

В ІПР відображаються всі зміни або пристосування уроку до потреб учнів, що можуть набувати такі форми, як адаптація навчання – зміна характеру навчання без змінювання навчального змісту або понятійної складності навчальних завдань (зміни у фізичному середовищі, розподілі дітей на групи, порядку розсаджування дітей тощо; у методах подання навчального матеріалу, проведення окремих навчальних занять для учнів; пристосування навчальних матеріалів (до індивідуальних потреб учнів). Модифікації навчання – зміна характеру навчання, що змінює зміст або понятійну складність навчального завдання (скорочення змісту, який необхідно засвоїти, або зниження вимог до учня, подовження строку навчання).

20. Підтримуйте позитивну «Я-концепцію» своїх вихованців.

Обговоріть командою можливості підтримки самоповаги дітей, сприяння кожному в їхній успішності. Для цього варто при навчанні дітей з особливими потребами звертатись насамперед до їхніх сильних сторін, використовувати різні види завдань, які би враховували особливості навчання дитини.

Часто педагоги викладають матеріал з опорою на зоровий і слуховий аналізатори школярів, водночас як саме такий спосіб для багатьох учнів є неефективним. Приблизно лише половина учнів мають візуальні та аудіальні переваги у сприйманні матеріалу; друга половина учнів – тактильні та кінестетичні.

Варто продумати, як можна задіяти всі види множинного інтелекту на своїх уроках. Спитайте в себе: чи забезпечили ви дітям із труднощами в навчанні викладання в той спосіб, що найбільшою мірою їм підходить? Заохочуйте самих учнів до визначення своїх переваг у стилі навчання; оцінюйте їх тим способом, який може максимально розкрити їхні можливості.

21. Виробіть ефективні способи спільного викладання.

Існує велика кількість варіантів спільного викладання. Учителі-початківці часто використовують підхід «*один викладає, другий допомагає*». «Провідний» учитель визначає організацію змісту уроку, методи, навички, які необхідні класу та окремим учням для виконання завдань уроку; учитель, який допомагає, проводить окремі фрагменти уроків з малими групами або ж може ходити по класній кімнаті та стежити, як усі учні сприймають матеріал і хто з них потребує допомоги.

Не варто під час пояснення нового матеріалу відволікати увагу дітей своїми зауваженнями, оцінювати роботу окремих дітей, або проводити індивідуальну роботу з окремим учнем. Утім, такий спосіб не можна вважати достатньо ефективним, оскільки постійне виконання одним учителем «головної ролі» може применшити значення другого та спровокувати втрату довіри до нього.

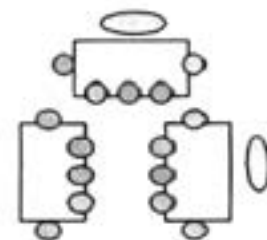
Це може підвищувати залежність учнів від того вчителя, який щораз допомагає.

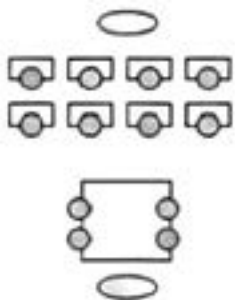
Цікавим є так зване *паралельне викладання*, коли обидва вчителі разом відповідають за планування та викладання. Клас розбивається на різні групи, і кожний з учителів викладає один і той самий навчальний матеріал. Оскільки обидва вчителі повинні добре володіти навчальним змістом, цей варіант менше підходить для вчителя-початківця.

Викладання на навчальних місцях – суть такого підходу полягає в тому, що вчителі переміщуються від одного навчального місця до іншого у відповідності із графіком.

Вони повторюють навчання для кожної групи, яка приходить на їх навчальне місце; характер подання навчального матеріалу може змінюватися залежно від потреб учнів.

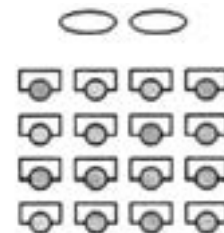

Поперемінне викладання – більшість учнів навчаються у складі великої групи, а окремі діти – у малих групах (для отримання попередньої підготовки, поглибленого навчання, повторного навчання або інших форм індивідуальної роботи). У такому випадку вчителі розподіляють обов'язки із планування та викладання.

Цей підхід дає змогу забезпечити індивідуалізоване навчання. «Провідний» учитель і вчитель, який допомагає, приймають рішення про зміст та організацію уроку, визначаються з необхідністю додаткових корекційних занять. «Провідний» учитель проводить основну частину уроку, а вчитель, який допомагає, займається з підгрупами або окремими дітьми (до чи після уроку).

Викладання в команді. Ще вищим рівнем партнерського викладання є рівноцінна участь у створенні системи управління класом обома вчителями, спільне вироблення спеціальних заходів, що спрямовуються на зміцнення стосунків дітей, вироблення індивідуальних планів управління поведінкою.

У процесі командної роботи вчителі обговорюють навчальний зміст, працюють над виробленням навичок, обговорюють нову інформацію, приймають рішення про зміст та організацію уроку, а також виробляють стратегії навчання й управління класом.

Обидва вчителі одночасно проводять навчання з усім класом; кожний з них може здійснювати основне викладання. У той час як один учитель пояснює, другий може демонструвати слайди чи наочні посібники; один учитель може пояснювати новий матеріал, а другий у цей час записує інформацію на дошці; один з підгрупою будує моделі, другий у цей час прослуховує аудіозаписи. Учителі розподіляють обов'язки із планування та викладання. Такий спосіб організації спільної роботи передбачає високу міру зосередженості, тому рівень комфорту й задоволеності спільною працею повинен бути досить високим. Між учителями повинен бути високий рівень взаємної довіри і поваги; вони мусять бути готовими узгоджувати свої стилі викладання.

Пам'ятайте про необхідність невеликих перерв на уроці, їх ще називають фізкультхвилинками. Увага у школярів кожні 10–12 хвилин коливається, знижується працездатність і виникає потреба в «перерві для мозку». Особливо це важливо, коли відбувається пояснення нового матеріалу. Стежте за реакціями дітей, намагайтесь не переобтяжувати їх інформацією, застосовуйте різні види завдань, вводьте рухові вправи. Ознакою втоми школярів є ініціювання ними перепочинку (коли кладуть голову на парту, дивляться вбік, починають розмовляти).

СПІЛЬНЕ ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Методичні матеріали

Укладач:

Дятленко Н. М.

У методичних матеріалах подаються конкретні рекомендації педагогам навчальних закладів про організацію спільного викладання в інклюзивному класі; звертається увага на необхідність об'єднання зусиль і вироблення спільних стратегій для надання якісних освітніх послуг.

Матеріали адресовано вчителям, керівникам і методистам загальноосвітніх навчальних закладів, викладачам і слухачам інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Розробка та видання методичних матеріалів «Спільне викладання в інклюзивному класі» здійснено в межах реалізації проекту «Інклюзивна освіта: крок за кроком» за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку

Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попереднього письмового узгодження із проектом «Інклюзивна освіта: крок за кроком».

Наклад 100 прим.
Комп'ютерна верстка та дизайн:
ТОВ «Видавничий дім «Плянди»

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО

© Проект «Інклюзивна освіта: крок за кроком», 2015

